

Bijlage II

Onderzoeksrapport: Hoe beoordelen kiezers het nieuwe stembiljet?

1 juli 2024

Onderzoeksrapport: Hoe beoordelen kiezers het nieuwe stembiljet?

Rapport

1 juli 2024

Inhoud

De respondenten	6
Waardering voor het gebruiksgemak van het stembiljet	9
Wijze waarop de kiezer zijn keuze bepaalt voor een kandidaat van een lijst	25
Waardering voor informatie vooraf	30
Gebruik van de mal	33

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksvraag

Hoofdvraag: hoe werkt het nieuwe stembiljet in de praktijk voor kiezers?

Subvragen:

- Hoe waarderen kiezers het gebruik van het stembiljet?
- Hoe waarderen kiezers het gebruik van het Overzicht van kandidaten in het stemhokje?
- Hoe bepalen kiezers de keuze voor een kandidaat van een lijst?
- Hoe waarderen kiezers de informatie die ze vooraf hebben ontvangen?
- Hoe waarderen gebruikers van de stemmal het stemmen met behulp van de mal?

Doelgroep n=6.174

Kiezers van de Europese verkiezingen 2024 in de experimenteergemeenten en referentiegemeenten.

Toelichting:

- Experimenteergemeenten: Tynaarlo, Borne, Midden Delfland, Alphen aan den Rijn en Boekel.
- Referentiegemeenten: Zoeterwoude, Westland, Bladel, Oldenzaal en Leusden.
- Van de doelgroep kiezers in experimenteer- en referentiegemeenten deden 6.174 mee aan het onderzoek. 14 van hen waren gebruikers van de stemmal.

Methode

Kwantitatief offline onderzoek.

Toelichting:

- Op de deelnemende stembureaus waren 2 enquêteurs aanwezig.
- Kiezers werden na afloop van het uitbrengen van de stem gevraagd deel te nemen aan de enquête.

Dataverzameling

6 juni 2024.

Toelichting:

- De vragenlijst voor experimenteergemeenten bestond uit 19 vragen.
- De vragenlijst voor referentiegemeenten bestond uit 12 vragen. Vragen die specifiek van toepassing waren op het nieuwe stembiljet werden hier niet gesteld.

Over de presentatie van de resultaten: gekozen voor afronding.

- De tabellen en staafdiagrammen in deze rapportage geven per onderdeel de **resultaten in percentages** weer.
- Voor de leesbaarheid zijn de percentages **afgerond op hele getallen**.
- Daardoor kan het voorkomen dat tabellen optellen tot **soms 101% of soms 99%**.

De respondenten

Wie beantwoordden de vragen uit de vragenlijst?

Experimenteergemeenten n=2963 kiezers, waarvan 14 gebruikers van de stemmal

- Tynaarlo n=604
- Borne n=577
- Midden Delfland n=544
- Alphen aan den Rijn n=758
- Boekel n=480

Leeftijd	Percentage
18-30 jaar	11%
31-40 jaar	11%
41-55 jaar	23%
56-65 jaar	19%
66+ jaar	35%
wil ik liever niet zeggen	1%

Leeftijd	Percentage
Alleen basisschool	0%
Basisschool en middelbare school	9%
Mbo - middelbare beroepsopleiding	28%
Hbo - hogere beroepsopleiding	38%
Wo - universiteit	20%
Weet niet / wil liever niet zeggen	4%

Experimenteergemeenten n=3197 kiezers

- Zoeterwoude n=442
- Westland n=601
- Bladel n=885
- Oldenzaal n=598
- Leusden n=671

Leeftijd	Percentage
18-30 jaar	11%
31-40 jaar	9%
41-55 jaar	21%
56-65 jaar	21%
66+ jaar	37%
wil ik liever niet zeggen	1%

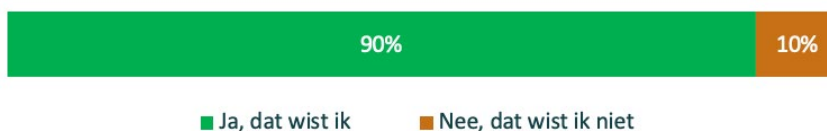
Leeftijd	Percentage
Alleen basisschool	1%
Basisschool en middelbare school	13%
Mbo - middelbare beroepsopleiding	30%
Hbo - hogere beroepsopleiding	39%
Wo - universiteit	17%
Weet niet / wil liever niet zeggen	2%

In hoeverre waren kiezers in de experimenteergemeenten op de hoogte van het nieuwe stembiljet?

Negen van de tien kiezers in experimenteergemeenten wisten vooraf dat er met een nieuwe stembiljet gestemd zou worden. Er zijn kleine verschillen per gemeente, en iets grotere verschillen als wordt gekeken naar de leeftijd: 21% van de 18 tot 30-jarigen wist het niet, tegenover 5% van de kiezers in de leeftijdscategorie 66+.

Wist u dat u vandaag met een nieuw stembiljet ging stemmen?

Totaal experimenteergemeenten

Per experimenteergemeente

	Ja, dat wist ik	Nee, dat wist ik niet
Totaal experimenteergemeenten	90%	10%
Alphen a/d Rijn	89%	11%
Boekel	89%	11%
Borne	93%	7%
Midden-Delfland	93%	7%
Tynaarlo	86%	14%

Per leeftijdscategorie

	Ja, dat wist ik	Nee, dat wist ik niet
18-30 jaar	79%	21%
31-40 jaar	88%	12%
41-55 jaar	86%	14%
56-65 jaar	93%	7%
66 en ouder	95%	5%
Wil ik liever niet zeggen	77%	23%

Waardering voor het gebruiksgemak van het stembiljet

Overzicht waardering voor het gebruiksgemak van het stembiljet.

Dit deel van de rapportage bevat achtereenvolgens:

- de **algemene waardering** voor het stemmen met het stembiljet, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.
- de waardering voor het **formaat** van het stembiljet, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.
- de waardering voor de **leesbaarheid** van het stembiljet, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.
- de waardering voor het **gebruik van partijlogo's** op het nieuwe stembiljet.
- een **samenvatting** van de beoordeling van het gebruiksgemak van het stembiljet.

Hoe beoordeelt de kiezer het gemak van het stemmen met het stembiljet?

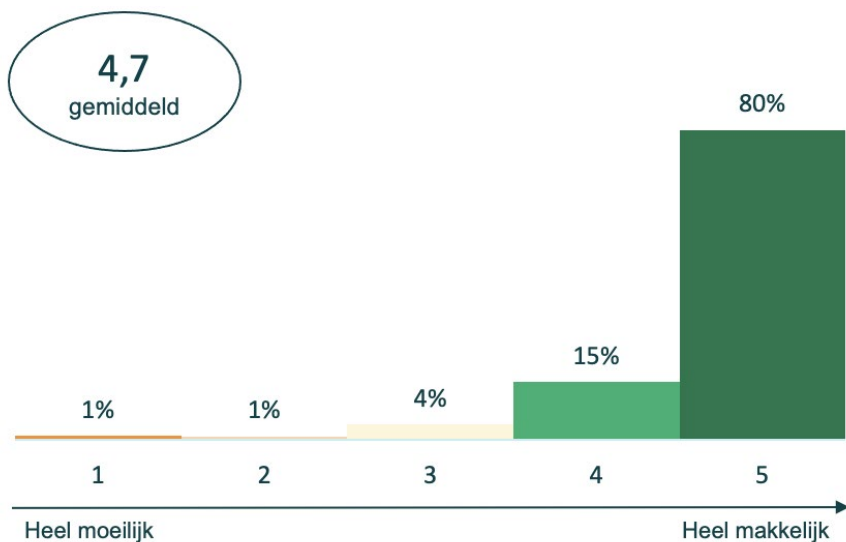
Algemeen in experimenteergemeenten

We vroegen kiezers in de experimenteergemeenten om het gemak van het gebruik van het stembiljet te beoordelen, op een schaal van 1 (heel moeilijk) tot 5 (heel makkelijk). De meeste kiezers vonden het stemmen met het nieuwe stembiljet makkelijk of heel makkelijk. Gemiddeld gaven zij het gebruiksgemak van het nieuwe stembiljet een 4,7.

Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel moeilijk' en een '5' staat voor 'heel makkelijk'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteer gemeenten	1%	1%	4%	15%	80%	4,7
Alphen a/d Rijn	1%	1%	7%	14%	78%	4,7
Boekel	0%	1%	3%	23%	73%	4,7
Borne	0%	2%	2%	12%	84%	4,8
Midden-Delfland	1%	1%	2%	18%	78%	4,7
Tynaarlo	1%	0%	3%	12%	84%	4,8

Per leeftijdsgroep en opleidingsniveau in experimenteergemeenten

Leeftijden en opleidingsniveaus van kiezers hebben weinig impact op hoe kiezers het ervaren gemak van stemmen. Alle groepen beoordelen het gemak van het stemmen met gemiddeld een 4,6, 4,7 of 4,8.

Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel moeilijk' en een '5' staat voor 'heel makkelijk'.

Beoordeling van kiezers per leeftijdsgroep

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteer gemeenten	1%	1%	4%	15%	80%	4,7
18-30 jaar	0%	1%	2%	19%	78%	4,7
31-40 jaar	0%	0%	2%	20%	78%	4,7
41-55 jaar	1%	2%	5%	17%	75%	4,6
56-65 jaar	1%	1%	2%	14%	83%	4,8
66+	1%	1%	4%	13%	82%	4,8

Beoordeling van kiezers per opleidingsniveau

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	5%	19%	75%	4,7
MBO	0%	1%	5%	18%	77%	4,7
HBO	1%	1%	2%	13%	83%	4,8
WO	1%	1%	3%	16%	80%	4,7

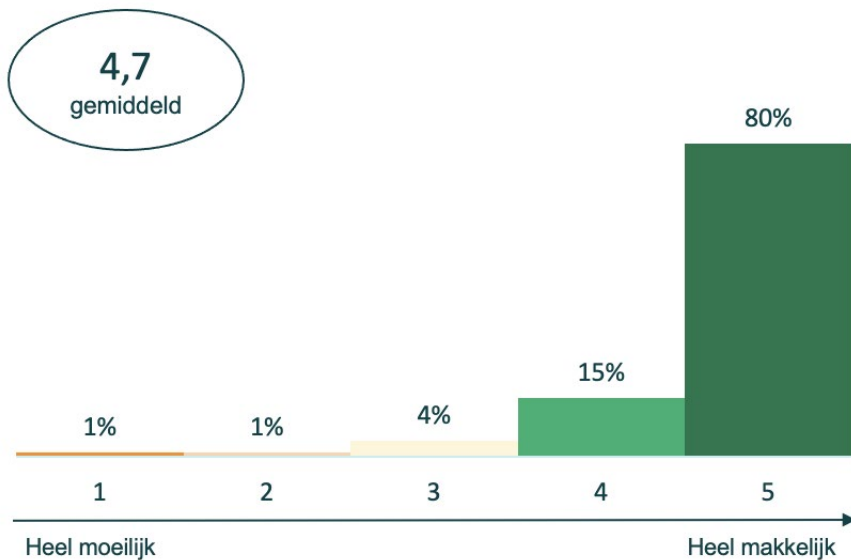
Experimenteergemeenten vergeleken met referentiegemeenten

Kiezers in de experimenteergemeenten geven een hoger cijfer voor het gebruiksgemak van het nieuwe stembiljet (4,7) dan kiezers in de referentiegemeenten voor het huidige stembiljet (4,4). Dit verschil is statistisch significant. Het is opvallend dat het nieuwe stembiljet beter scoort op stemgemak dan het huidige stembiljet: te verwachten zou zijn dat kiezers het makkelijker vinden te stemmen met een stembiljet dat ze gewend zijn, dan met een nieuw stembiljet dat ze nog niet eerder hebben gebruikt. Een gemiddelde van een 4,7 is bovendien erg hoog, wetende dat een 5,0 het maximale cijfer is.

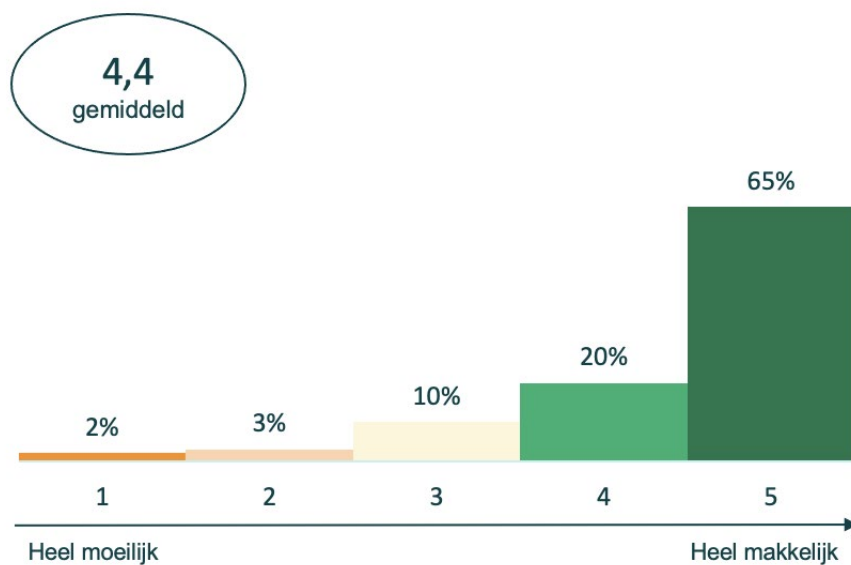
Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel moeilijk' en een '5' staat voor 'heel makkelijk'.

Totaal experimenteer gemeenten

Totaal referentiegemeenten

Alle leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus geven hogere scores voor het gebruiksgemak in experimenteergemeenten dan in referentiegemeenten. Ook wordt in experimenteergemeenten vaker een 5 (heel makkelijk) gegeven. Dit verschil is significant. Ongeacht leeftijd of opleidingsniveau ervaren kiezers het nieuwe stembiljet als gemakkelijker in gebruik dan het huidige stembiljet.

Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel moeilijk' en een '5' staat voor 'heel makkelijk'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	1%	1%	4%	15%	80%	4,7
18-30 jaar	0%	1%	2%	19%	78%	4,7
31-40 jaar	0%	0%	2%	20%	78%	4,7
41-55 jaar	1%	2%	5%	17%	75%	4,6
56-65 jaar	1%	1%	2%	14%	83%	4,8
66+	1%	1%	4%	13%	82%	4,8

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	5%	19%	19%	4,7
MBO	0%	1%	5%	18%	18%	4,7
HBO	1%	1%	2%	13%	13%	4,8
WO	1%	1%	3%	16%	16%	4,7

Totaal referentiegemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal referentiegemeenten	2%	3%	10%	20%	65%	4,4
18-30 jaar	1%	3%	13%	21%	61%	4,4
31-40 jaar	1%	4%	6%	18%	72%	4,6
41-55 jaar	1%	2%	11%	18%	68%	4,5
56-65 jaar	1%	3%	9%	21%	66%	4,5
66+	3%	5%	10%	21%	62%	4,3

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	3%	3%	9%	21%	65%	4,4
MBO	2%	4%	12%	20%	62%	4,4
HBO	1%	2%	10%	21%	65%	4,5
WO	1%	3%	7%	19%	70%	4,5

Hoe beoordeelt de kiezer het formaat van het stembiljet?

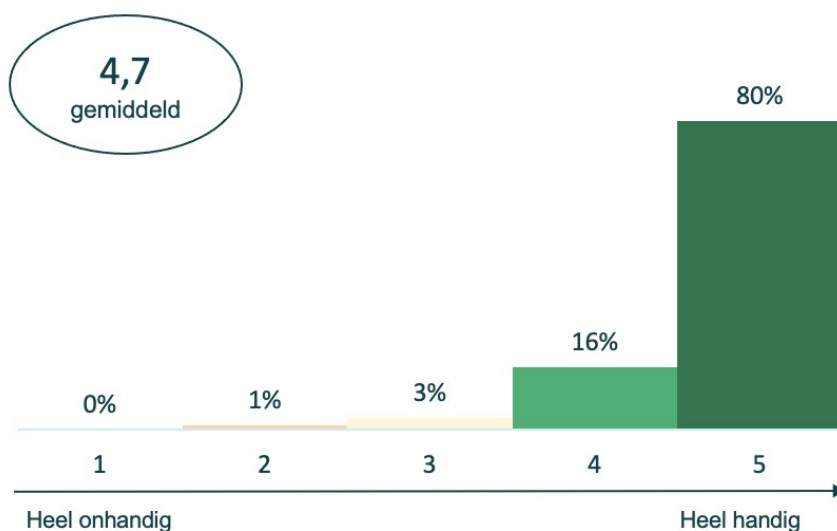
Algemeen in experimenteergemeenten

We vroegen kiezers in de experimenteergemeenten om het formaat van het stembiljet te beoordelen, op een schaal van 1 (heel onhandig) tot 5 (heel handig). De meeste kiezers - 80% - vonden het formaat van het nieuwe stembiljet heel handig. Gemiddeld gaven kiezers het formaat van het nieuwe stembiljet een 4,7.

Wat vond u van het formaat van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel onhandig' en een '5' staat voor 'heel handig'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	1%	3%	16%	80%	4,7
Alphen a/d Rijn	1%	0%	5%	17%	77%	4,7
Boekel	0%	1%	4%	27%	68%	4,6
Borne	0%	1%	2%	9%	88%	4,8
Midden-Delfland	0%	0%	3%	15%	82%	4,8
Tynaarlo	0%	1%	1%	15%	82%	4,8

Per leeftijdsgroep en opleidingsniveau in experimenteergemeenten

Kiezers van alle leeftijden en opleidingsniveaus zijn positief over het formaat van het nieuwe stembiljet. In iedere groep vindt meer dan 90% van de kiezers het formaat van het stembiljet 'handig' of 'heel handig'. In de leeftijdsgroepen 31-40 jaar en 66+ beoordeelt meer dan 80% het formaat van het nieuwe stembiljet als 'heel handig'. Net als bij de opleidingsniveaus 'Middelbare school', 'HBO' en 'WO'.

Wat vond u van het formaat van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel onhandig' en een '5' staat voor 'heel handig'.

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	1%	3%	16%	80%	4,7
18-30 jaar	0%	0%	4%	17%	79%	4,7
31-40 jaar	0%	1%	2%	13%	83%	4,8
41-55 jaar	1%	1%	4%	19%	76%	4,7
56-65 jaar	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
66+	0%	1%	3%	14%	82%	4,8

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	2%	17%	80%	4,8
MBO	0%	0%	4%	20%	76%	4,7
HBO	0%	1%	3%	15%	81%	4,8
WO	1%	1%	3%	14%	82%	4,8

Experimenteergemeenten vergeleken met referentiegemeenten

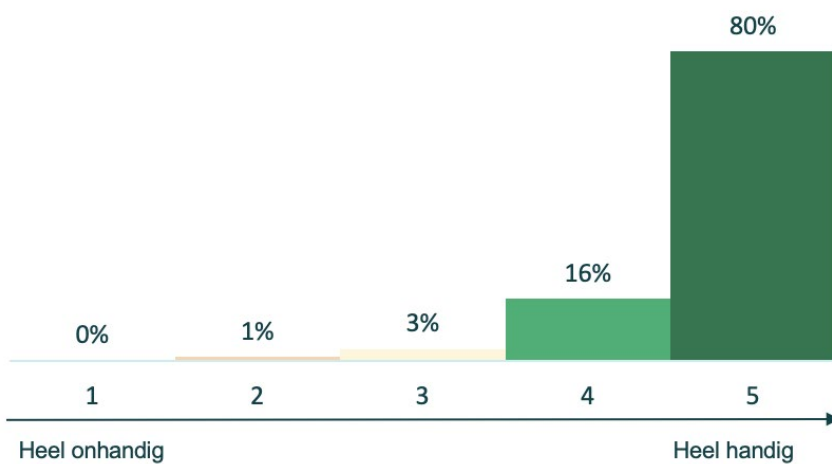
Het formaat van het nieuwe stembiljet krijgt een veel hogere score dan het huidige stembiljet: een 4,7 tegen een 2,8. In de experimenteergemeenten beoordeelt slechts 1% van de kiezers het formaat als 'onhandig', niemand beoordeelt het als 'heel onhandig'. In de referentiegemeenten beoordeelt 43% van de kiezers het formaat als 'onhandig' of 'heel onhandig'.

Wat vond u van het formaat van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel onhandig' en een '5' staat voor 'heel handig'.

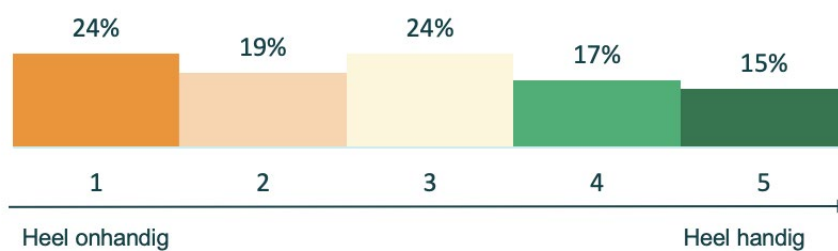
Totaal experimenteergemeenten

4,7
gemiddeld

Totaal referentiegemeenten

2,8
gemiddeld

Voor alle leeftijden en opleidingsniveaus geldt dat stemmers in experimenteergemeenten veel positiever zijn over het formaat dan in referentiegemeenten.

Wat vond u van het formaat van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel onhandig' en een '5' staat voor 'heel handig'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	1%	3%	16%	80%	4,7
18-30 jaar	0%	0%	4%	17%	79%	4,7
31-40 jaar	0%	1%	2%	13%	83%	4,8
41-55 jaar	1%	1%	4%	19%	76%	4,7
56-65 jaar	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
66+	0%	1%	3%	14%	82%	4,8

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	2%	17%	80%	4,8
MBO	0%	0%	4%	20%	76%	4,7
HBO	0%	1%	3%	15%	81%	4,8
WO	1%	1%	3%	14%	82%	4,8

Totaal referentiegemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal referentiegemeenten	24%	19%	24%	17%	15%	2,8
18-30 jaar	18%	25%	23%	21%	14%	2,9
31-40 jaar	16%	26%	27%	15%	17%	2,9
41-55 jaar	22%	19%	24%	18%	17%	2,9
56-65 jaar	24%	16%	24%	19%	18%	2,9
66+	29%	17%	25%	16%	13%	2,7

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	25%	15%	27%	15%	19%	2,9
MBO	26%	19%	24%	14%	16%	2,7
HBO	23%	20%	23%	20%	14%	2,8
WO	19%	19%	28%	19%	15%	2,9

Hoe beoordeelt de kiezer de leesbaarheid van het stembiljet?

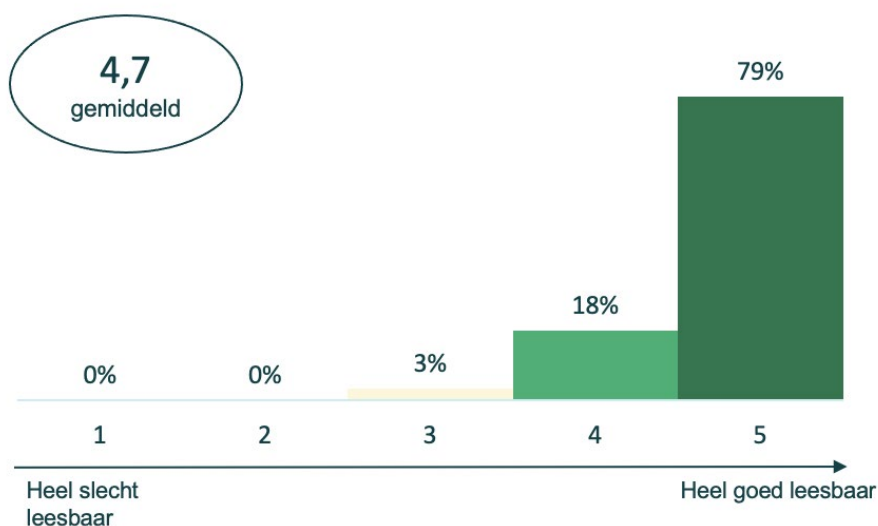
Algemeen in experimenteergemeenten

We vroegen kiezers in de experimenteergemeenten om de leesbaarheid van het stembiljet te beoordelen, op een schaal van 1 (heel slecht leesbaar) tot 5 (heel goed leesbaar). Gemiddeld gaven kiezers de leesbaarheid van het nieuwe stembiljet een 4,7. 97% van de kiezers vond het stembiljet 'goed leesbaar' of 'heel goed leesbaar'. Een gemiddelde van een 4,7 is erg hoog, wetende dat een 5,0 het maximale cijfer is.

Wat vond u van de leesbaarheid van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel slecht leesbaar' en een '5' staat voor 'heel goed leesbaar'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
Alphen a/d Rijn	0%	1%	4%	20%	75%	4,7
Boekel	0%	1%	3%	34%	63%	4,6
Borne	1%	1%	1%	11%	87%	4,8
Midden-Delfland	0%	0%	1%	13%	85%	4,8
Tynaarlo	0%	0%	3%	13%	83%	4,8

Per leeftijdsgroep en opleidingsniveau in experimenteergemeenten

Kiezers van alle leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus beoordelen de leesbaarheid van het nieuwe stembiljet gemiddeld heel positief: met een 4,7 of hoger.

Er zit weinig verschil in hoe de verschillende groepen (leeftijd en opleiding) de leesbaarheid beoordelen.

Wat vond u van de leesbaarheid van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel slecht leesbaar' en een '5' staat voor 'heel goed leesbaar'.

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
18-30 jaar	0%	0%	2%	17%	80%	4,8
31-40 jaar	0%	0%	1%	14%	84%	4,8
41-55 jaar	0%	0%	3%	20%	76%	4,7
56-65 jaar	1%	1%	1%	17%	81%	4,8
66+	0%	0%	4%	17%	78%	4,7

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	3%	22%	74%	4,7
MBO	0%	0%	3%	20%	76%	4,7
HBO	0%	0%	2%	16%	82%	4,8
WO	1%	1%	2%	16%	80%	4,8

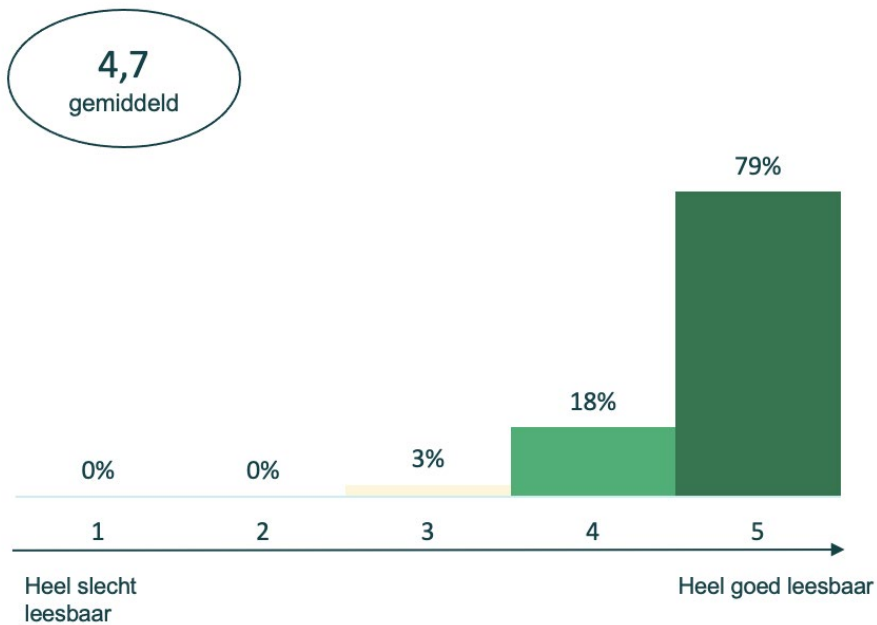
Experimenteergemeenten vergeleken met referentiegemeenten

De leesbaarheid van het nieuwe stembiljet scoort hoger dan de leesbaarheid van het huidige stembiljet (nieuw stembiljet: 4,7, huidige stembiljet: 4,4). In referentiegemeenten beoordeelt 4% van de kiezers de leesbaarheid van het huidige stembiljet als 'slecht' of 'heel slecht'. In de experimenteergemeenten was dat 0%. Het verschil in gemiddelde wordt met name veroorzaakt doordat meer kiezers een score 5 geven aan het nieuwe stembiljet (nieuw stembiljet: 79%, huidige stembiljet 61%).

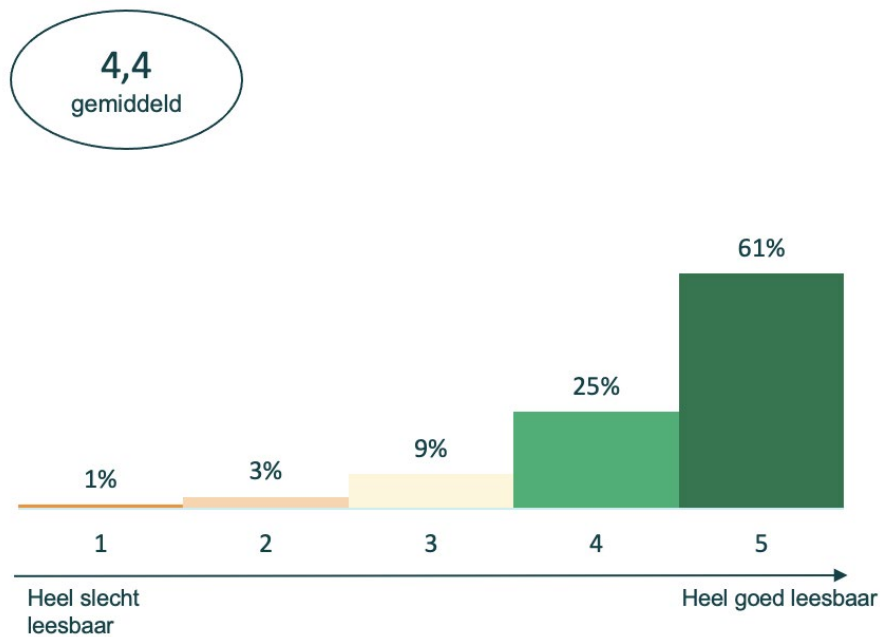
Wat vond u van de leesbaarheid van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel slecht leesbaar' en een '5' staat voor 'heel goed leesbaar'.

Totaal experimenteergemeenten

Totaal referentiegemeenten

Voor alle leeftijden en opleidingsniveaus geldt dat kiezers in experimenteergemeenten positiever zijn over de leesbaarheid dan in kiezers in referentiegemeenten.

Alle leeftijden en opleidingsniveaus in de experimenteergemeenten geven een 4,7 of hoger, in de referentiegemeenten is dat een 4,4 of hoger.

Wat vond u van de leesbaarheid van het stembiljet?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel slecht leesbaar' en een '5' staat voor 'heel goed leesbaar'.

Totaal experimenteergemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
18-30 jaar	0%	0%	2%	17%	80%	4,8
31-40 jaar	0%	0%	1%	14%	84%	4,8
41-55 jaar	0%	0%	3%	20%	76%	4,7
56-65 jaar	1%	1%	1%	17%	81%	4,8
66+	0%	0%	4%	17%	78%	4,7

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	0%	1%	3%	22%	74%	4,7
MBO	0%	0%	3%	20%	76%	4,7
HBO	0%	0%	2%	16%	82%	4,8
WO	1%	1%	2%	16%	80%	4,8

Totaal referentiegemeenten

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	1%	3%	9%	25%	61%	4,4
18-30 jaar	1%	1%	7%	22%	69%	4,6
31-40 jaar	0%	2%	6%	25%	67%	4,6
41-55 jaar	1%	5%	13%	25%	56%	4,3
56-65 jaar	2%	3%	9%	26%	60%	4,4
66+	2%	3%	9%	25%	61%	4,4

	1	2	3	4	5	Gem.
Middelbare school	1%	3%	11%	24%	62%	4,4
MBO	1%	3%	9%	24%	63%	4,4
HBO	1%	4%	9%	26%	59%	4,4
WO	1%	3%	10%	25%	61%	4,4

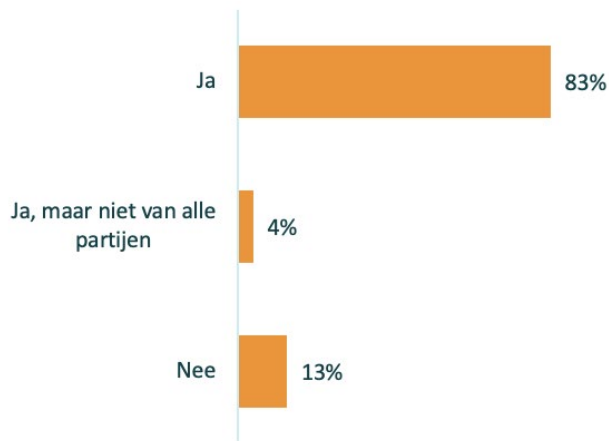
Hoe beoordeelt de kiezers de logo's op het nieuwe stembiljet?

Algemeen in experimenteergemeenten

We vroegen kiezers in de experimenteergemeenten of hen was opgevallen dat de logo's van de partijen op het stembiljet stonden. De 87% van de kiezers die dit had gezien, vroegen we om het gebruik van deze logo's op het stembiljet te beoordelen, op een schaal van 1 (heel onprettig) tot 5 (heel prettig). Gemiddeld gaven kiezers het gebruik van logo's op het nieuwe stembiljet een 4,4.

Op het stembiljet staan logo's van partijen. Is dat u opgevallen?

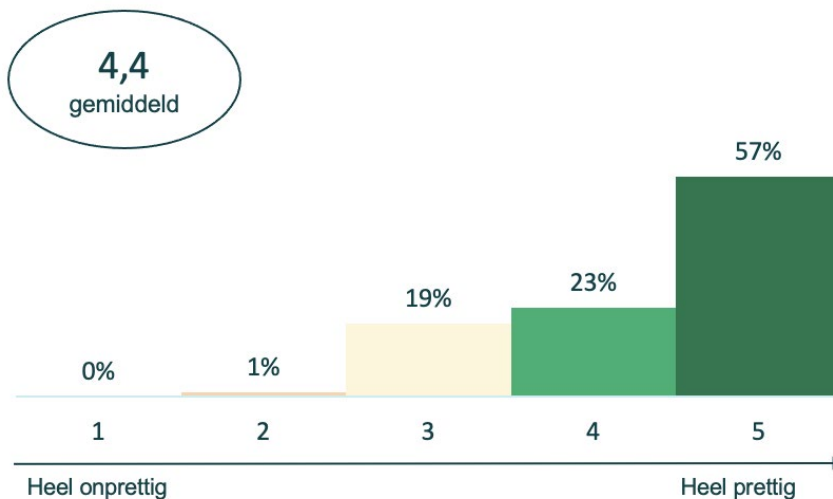
Totaal experimenteergemeenten

Wat vond u ervan dat de logo's op het stembiljet stonden?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel onprettig' en een '5' staat voor 'heel prettig'.

Totaal experimenteergemeenten

Samenvatting beoordeling gebruiksgemak

Op alle onderdelen die te maken hebben met het gebruiksgemak geven kiezers in de experimenteergemeenten hogere cijfers aan het nieuwe stembiljet dan kiezers in referentiegemeenten aan het huidige stembiljet.

Gemak stemmen met stembiljet

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	1%	1%	4%	15%	80%	4,7
Totaal referentiegemeenten	2%	3%	10%	20%	65%	4,4

Heel moeilijk Heel makkelijk

Beoordeling formaat stembiljet

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	1%	3%	16%	80%	4,7
Totaal referentiegemeenten	24%	19%	24%	17%	15%	2,8

Heel onhandig Heel handig

Beoordeling leesbaarheid stembiljet (%)

	1	2	3	4	5	Gem.
Totaal experimenteergemeenten	0%	0%	3%	18%	79%	4,7
Totaal referentiegemeenten	1%	3%	9%	25%	61%	4,4

Heel slecht leesbaar Heel goed leesbaar

Invloed kennis van het nieuwe stembiljet op ervaren gebruiksgemak

Kiezers die wisten dat ze met een nieuwe biljet gingen stemmen, geven iets vaker aan dat ze het 'heel makkelijk' vonden om te stemmen, het formaat 'heel handig' vonden, en het nieuwe stembiljet 'heel goed leesbaar' vonden, dan kiezers die het niet wisten. De gemiddelde scores verschillen echter niet of nauwelijks van elkaar.

Gemak stemmen met stembiljet

Vooraf bekend dat gestemd werd met nieuw stembiljet	1	2	3	4	5	Gem.
Wist dat gestemd werd met nieuw stembiljet	0%	1%	3%	15%	81%	4,7
Wist NIET dat gestemd werd met nieuw stembiljet	1%	2%	6%	22%	69%	4,6

Beoordeling formaat stembiljet

Vooraf bekend dat gestemd werd met nieuw stembiljet	1	2	3	4	5	Gem.
Wist dat gestemd werd met nieuw stembiljet	0%	1%	3%	16%	81%	4,8
Wist NIET dat gestemd werd met nieuw stembiljet	0%	0%	5%	21%	73%	4,7

Beoordeling leesbaarheid stembiljet

Vooraf bekend dat gestemd werd met nieuw stembiljet	1	2	3	4	5	Gem.
Wist dat gestemd werd met nieuw stembiljet	0%	0%	3%	17%	79%	4,7
Wist NIET dat gestemd werd met nieuw stembiljet	0%	0%	3%	22%	75%	4,7

Wijze waarop de kiezer zijn keuze bepaalt voor een kandidaat van een lijst

Overzicht hoe kiezer keuze voor een kandidaat heeft gemaakt.

Dit deel van de rapportage bevat achtereenvolgens:

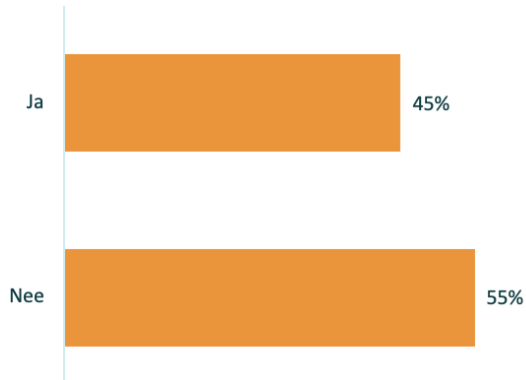
- de waardering van kiezers voor het Overzicht van kandidaten in het stemhokje.
- resultaten wanneer kiezers een keuze maakten voor een kandidaat, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.
- resultaten hoe kiezers een keuze maakten voor een kandidaat, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.
- resultaten hoe goed kiezers het Overzicht van kandidaten dat is thuisgestuurd bekeken, met een vergelijking tussen experimenteer- en referentiegemeenten.

Hoe beoordelen kiezers het gebruik van het Overzicht van kandidaten in het stemhokje?

Iets minder dan de helft van de kiezers heeft het Overzicht van kandidaten in het stemhokje bekeken. Deze stemmers vonden het makkelijk om in het Overzicht van kandidaten te vinden wat ze zochten. Op een schaal van 1 (heel moeilijk) tot 5 (heel makkelijk) gaven ze gemiddeld een 4,7.

In het stemhokje lag een ringband met het Overzicht van kandidaten.
Heeft u dat overzicht bekeken?

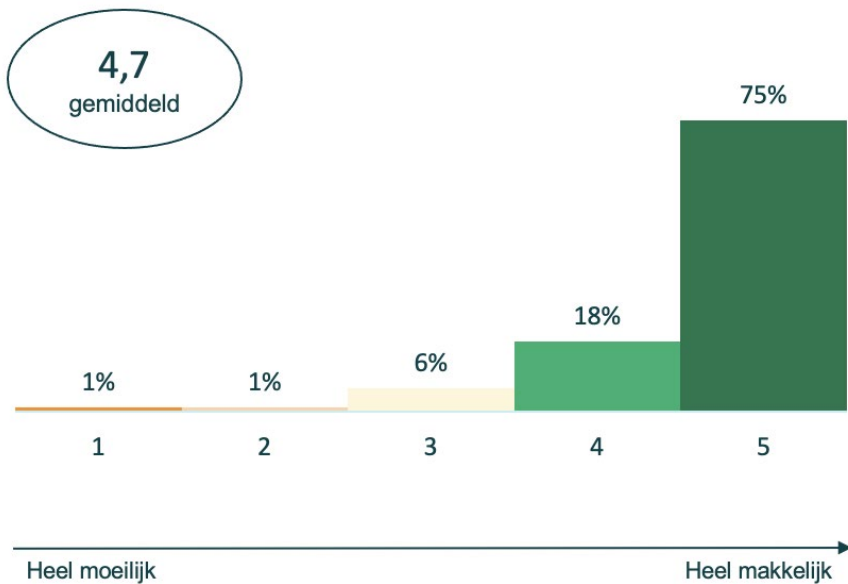
Totaal experimenteergemeenten

Hoe makkelijk of moeilijk kon u in het Overzicht van kandidaten vinden wat u zocht?

U mag een cijfer geven tussen de 1 en de 5, waarbij een '1' staat voor 'heel moeilijk' en een '5' staat voor 'heel makkelijk'.

Totaal experimenteergemeenten

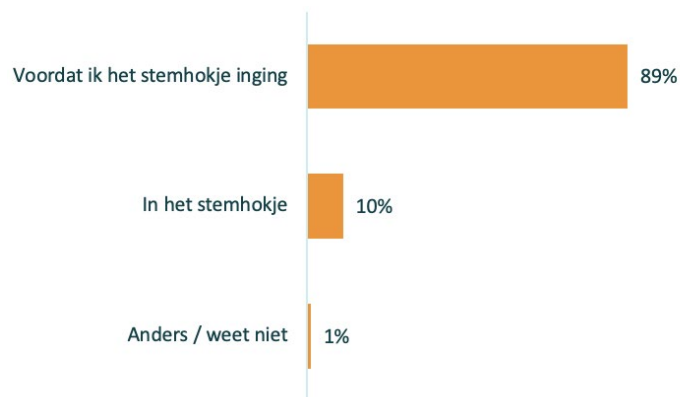

Wanneer maakten kiezers de keuze voor een kandidaat?

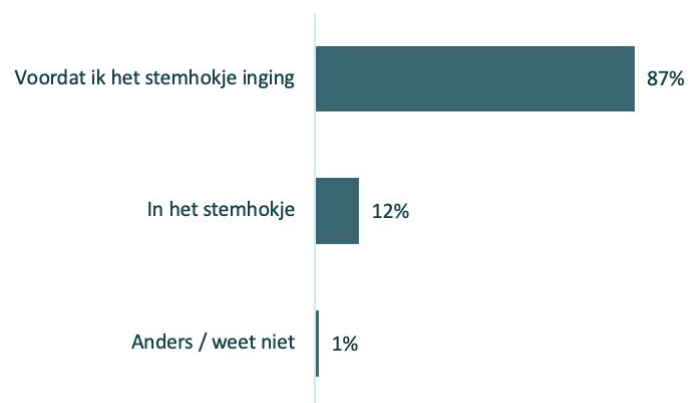
Zowel in experimenteergemeenten als in referentiegemeenten geven bijna negen op de tien stemmers aan de keuze voor een kandidaat gemaakt te hebben voordat ze het stemhokje ingingen.

Wanneer heeft u de keuze gemaakt op welke kandidaat u ging stemmen: voordat u het stemhokje inging, of in het stemhokje?

Totaal experimenteergemeenten

Totaal referentiegemeenten

Hoe hebben kiezers het nummer van de kandidaat van hun keuze gevonden?

Een meerderheid van de kiezers heeft thuis al de kandidaat opgezocht. In experimenteergemeenten was dit bij meer kiezers het geval dan in referentiegemeenten (64% versus 56%).

Hoe heeft u het nummer van de kandidaat gevonden op wie u wilde stemmen?

Totaal experimenteergemeenten

Totaal referentiegemeenten

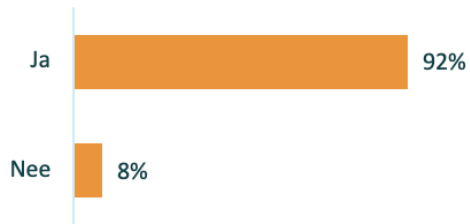

Hoe goed hebben kiezers het Overzicht van kandidaten thuis bekeken?

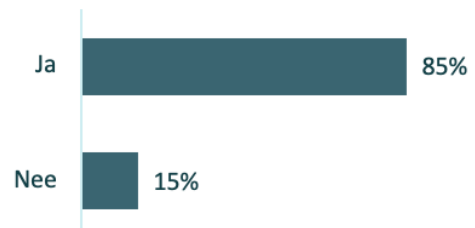
In experimenteergemeenten heeft men uitgebreider het Overzicht van kandidaten thuis bekeken dan in referentiegemeenten.

Herinnert u zich het overzicht van kandidaten dat u thuis hebt ontvangen?

Totaal experimenteergemeenten

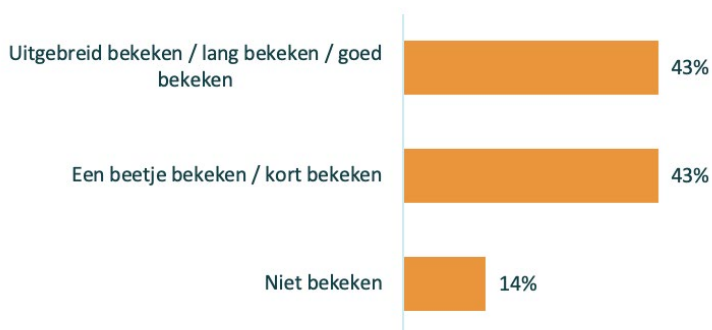

Totaal referentiegemeenten

Hoe uitgebreid hebt u het Overzicht van kandidaten thuis bekeken?

Totaal experimenteergemeenten

Totaal referentiegemeenten

Waardering voor informatie vooraf

Overzicht waardering voor uitleg, oefenvoorziening en oefenmateriaal.

Vragen over de waardering van de uitleg over het nieuwe stembiljet en het oefenmateriaal zijn alleen gesteld in de experimenteergemeenten. Resultaten zijn hier dus niet vergeleken met de resultaten uit de referentiegemeenten.

Dit deel van de rapportage bevat achtereenvolgens:

- de waardering voor **vooraf ontvangen informatie** over het stembiljet.
- overzicht welke **communicatiemiddelen** kiezers voorafgaand aan de verkiezing hebben gezien.

Vinden kiezers dat zij vooraf genoeg informatie hebben gekregen over het nieuwe stembiljet?

Algemeen

Negen op de tien kiezers vinden dat ze vooraf voldoende informatie hebben gekregen over het nieuwe stembiljet.

Vindt u dat u, voordat u het stembiljet invulde, genoeg informatie heeft gekregen over het nieuwe stembiljet?

Totaal experimenteergemeenten

	Ja	Nee	Weet niet / geen idee
Alphen a/d Rijn	89%	7%	3%
Boekel	89%	6%	5%
Borne	94%	4%	3%
Midden-Delfland	91%	6%	4%
Tynaarlo	90%	7%	3%

Vinden kiezers dat zij vooraf genoeg informatie hebben gekregen over het nieuwe stembiljet?

Per leeftijdsgroep en opleidingsniveau in experimenteergemeenten

Stemmers in de leeftijd 18-30 jaar geven iets minder vaak aan vooraf voldoende informatie gekregen te hebben.

Vindt u dat u, voordat u het stembiljet invulde, genoeg informatie heeft gekregen over het nieuwe stembiljet?

	Ja	Nee	Weet niet / geen idee
Totaal experimenteergemeenten	90%	6%	4%
18-30 jaar	82%	12%	6%
31-40 jaar	93%	3%	4%
41-55 jaar	89%	6%	5%
56-65 jaar	91%	6%	3%
66+	93%	5%	2%

	Ja	Nee	Weet niet / geen idee
Middelbare school	90%	7%	3%
MBO	89%	7%	5%
HBO	92%	5%	3%
WO	91%	6%	3%

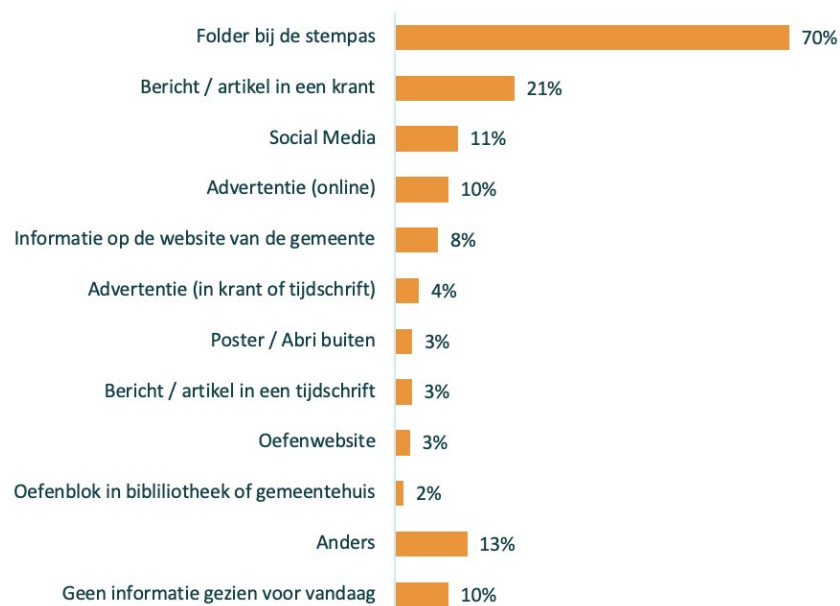
Welke informatie over het nieuwe stembiljet hebben kiezers gezien?

Spontaan genoemd

We vroegen kiezers in experimenteergemeenten welke informatie over het nieuwe stembiljet zij voorafgaand aan de verkiezingsdag hadden gezien. 70% van hen noemt spontaan (dus niet geholpen) de folder bij de stempas.

Welke informatie over het nieuwe stembiljet heeft u gezien voordat u vandaag ging stemmen?

Totaal in experimenteergemeenten

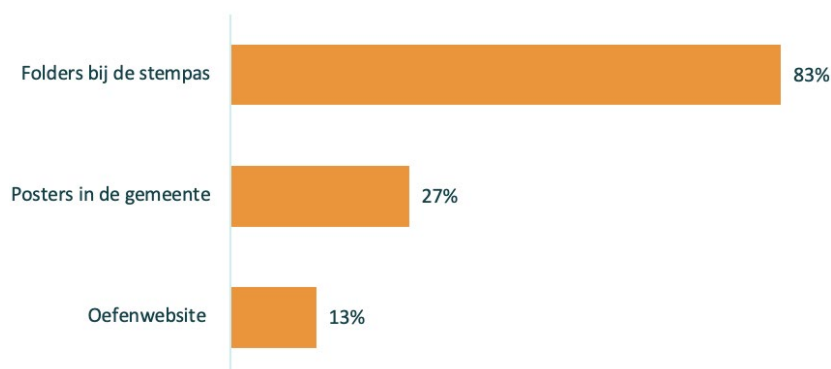

Naar gevraagd

Als er specifiek naar wordt gevraagd, geeft ruim een kwart van de stemmers aan ook de posters in de gemeente gezien te hebben. Daarnaast heeft 13% de oefenwebsite gezien.

Ik ga u enkele van deze informatiebronnen noemen. Kunt u bij elke bron aangeven of u deze heeft gezien voordat u vandaag ging stemmen?

Totaal in experimenteergemeenten

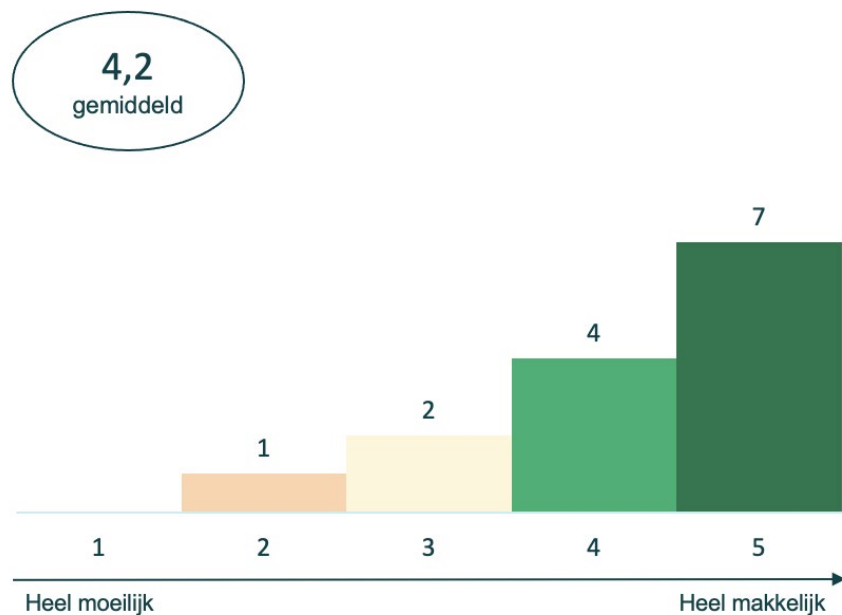

Gebruik van de mal

Hoe beoordelen kiezers het gemak van het stemmen met het stembiljet met behulp van de mal?

Veertien kiezers die hebben gestemd met de mal, hebben deelgenomen aan de enquête. Zeven van hen (de helft) vonden het heel makkelijk om met het stembiljet te stemmen. Nog eens vier mensen geven het een score 4. Gemiddeld is de beoordeling een 4,2.

Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet met behulp van de mal?

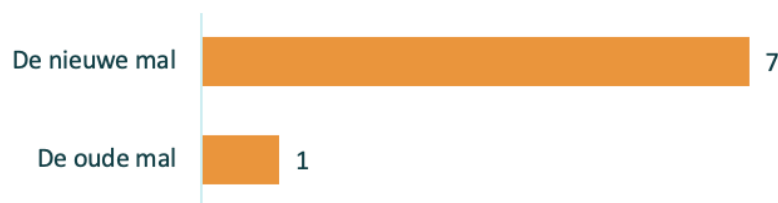
Welke mal heeft de voorkeur, de oude of de nieuwe mal?

Acht deelnemers aan de enquête over de mal hadden bij eerdere verkiezingen al eens gestemd met behulp van een mal. Van deze acht mensen, hebben zeven mensen een voorkeur voor de nieuwe mal. Allen geven ze als reden onder andere het gebruiksgemak. Drie mensen geven ook aan dat de zelfstandigheid een reden is voorkeur te hebben voor de nieuwe mal.

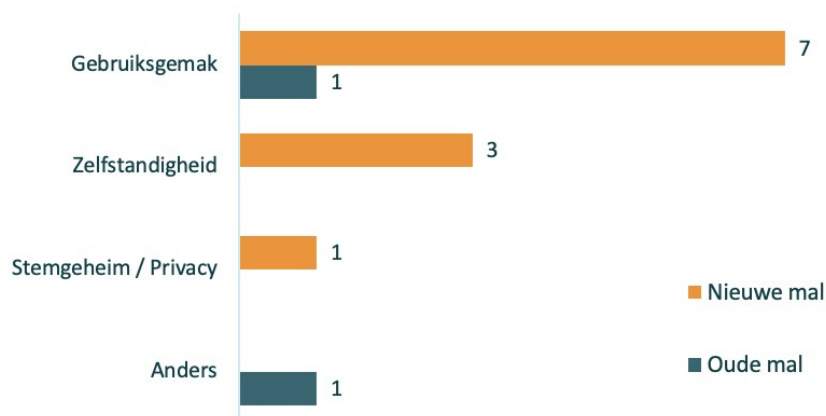
Heeft u bij een eerdere verkiezing al eens gestemd met behulp van een mal?

Als u de mal waarmee u net heeft gestemd vergelijkt met de mal waarmee u eerder stemde, aan welke mal geeft u dan de voorkeur: de nieuwe mal of de oude mal?

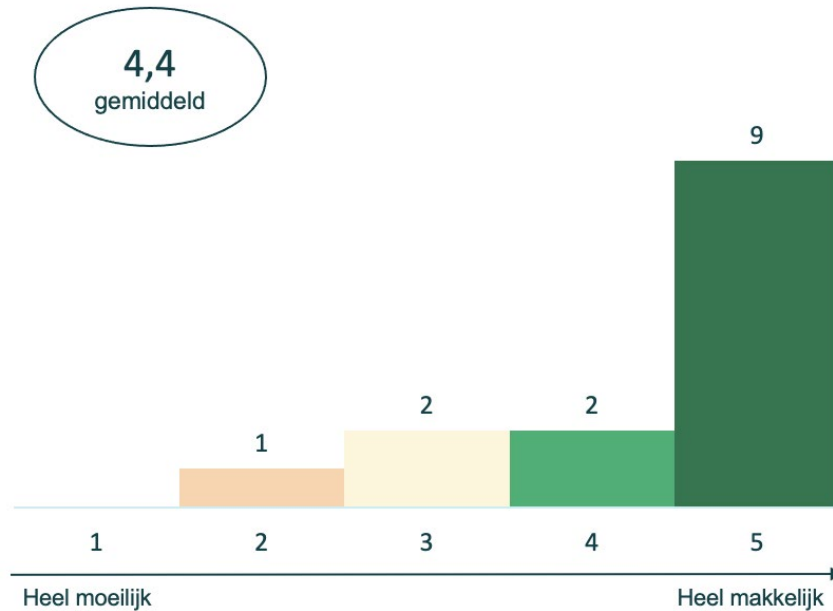
Kunt u toelichten waarom u dit vindt? Wat zijn hiervoor de redenen? Meerdere antwoorden mogelijk.

Hoe wordt de vindbaarheid van de gaatjes op de mal beoordeeld?

Negen mensen vonden het heel makkelijk om op de mal te vinden welke gaatjes ingekleurd moesten worden en gaven een score 5. Gemiddeld gaven kiezers die gestemd hebben met behulp van de mal een 4,4.

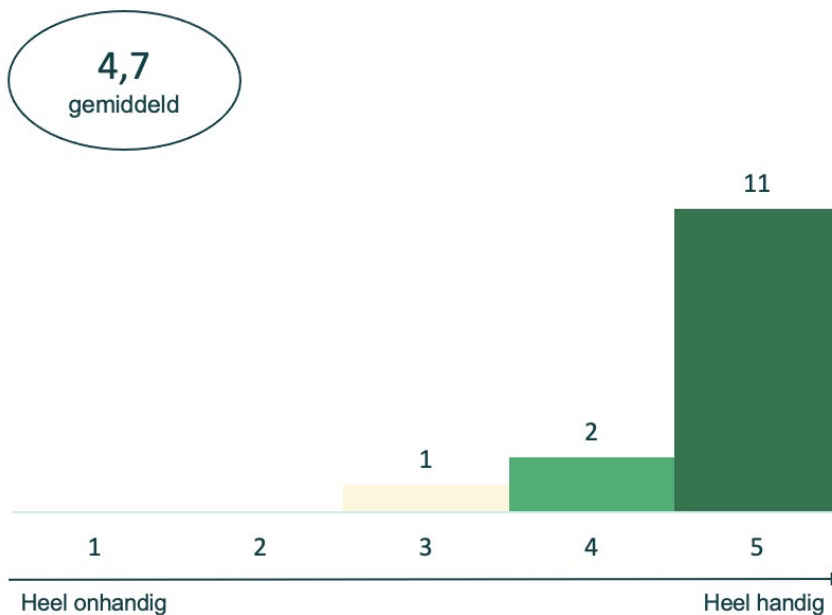
Hoe makkelijk of moeilijk kon u op de mal vinden welke gaatjes u moest inkleuren?

Hoe wordt het formaat van het stembiljet beoordeeld?

Elf van de veertien mensen geven aan dat ze het formaat heel handig vinden (score 5). Gemiddeld wordt het formaat beoordeeld met een 4,7.

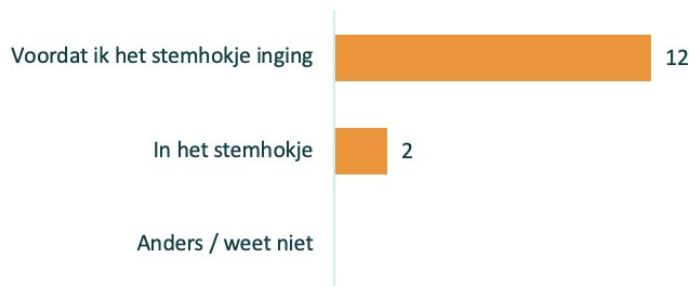
Wat vond u van het formaat van het stembiljet?

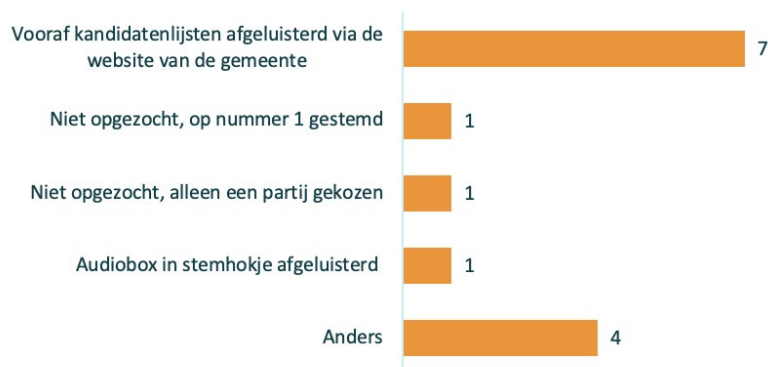
Wanneer en hoe is de keuze voor een kandidaat gemaakt?

De meeste kiezers die gestemd hebben met behulp van de mal, hebben hun keuze voor een kandidaat gemaakt voordat ze het stemhokje ingingen. Zeven van de veertien kiezers hebben vooraf de kandidatenlijsten afgeluisterd via de website van de gemeente.

Wanneer heeft u de keuze gemaakt op welke kandidaat u ging stemmen: voordat u naar het stembureau kwam, of in het stemhokje?

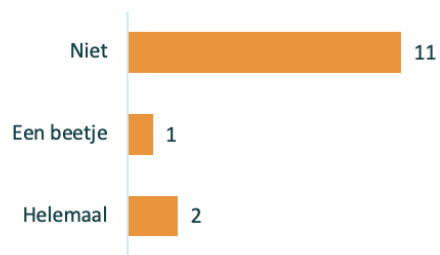
Hoe wist u op welke kandidaat u wilde stemmen?

In hoeverre is de audiobox gebruikt?

De meeste kiezers die gestemd hebben met behulp van de mal, hebben geen gebruik gemaakt van de audiobox. Een reden daarvoor is dat men al wist hoe het werkte en wat ze wilden invullen. De twee mensen die de autobox wel hebben gebruikt, vonden de uitleg heel makkelijk.

In het stemhokje stond naast de mal een audiobox. In hoeverre heeft u de audio-uitleg beluisterd?

Waarom heeft u de uitleg niet helemaal beluisterd?

Wat vond u van de uitleg die u kreeg via de audiobox?

Overige resultaten stemmal

Acht van de veertien kiezers die gestemd hebben met behulp van de mal, hebben thuis het overzicht met kandidaten en partijen bekeken en beluisterd via de website. Voor elf van de veertien geldt dat ze vinden vooraf voldoende informatie te hebben ontvangen over het gebruik van de mal en het nieuwe stembiljet. Vrijwel iedereen vindt dat ze voldoende privacy hebben gehad om hun stem uit te brengen.

Voorafgaand aan deze verkiezing kon u thuis ook al het overzicht met kandidaten en partijen afluisteren en bekijken via de website van de gemeente. Heeft u dat overzicht geraadpleegd voordat u ging stemmen?

Vindt u dat u voordat u het stembiljet invulde genoeg informatie heeft gekregen over het gebruik van de mal en het nieuwe stembiljet?

Had u voor uw gevoel genoeg privacy om uw stem uit te brengen?

